

ምስግጋር(Transition)

ሕሰብ አስተውዕል ተማራመር ተባራብር

ሰላም ከመይ ቀኒኹም ተኸታተልቲ ውይብ-ሳይታት፡ሎሚ እነልዕሎ አርእስቲ ምስግጋር(Transition) ከንብሎ ዝደረሸና፡እዚ ኣብዚ እውንዚ ኣብ ደምበ ፍትሒ ዝርእ ዘሎ ተስፋ ዝህብ ናይ ይአክል ምንቅስቃስ ብዓለምለኽ ትካላዊን ውዱቡን ኣጋባብ ኣሳራርሓ ንምሓዝ፣ ጸዕርን ምቅርራብ ክትርኢ ከለኻ፤ በተን ካብ ነዊሕ እዋን ክእከባን ክብተናን ዝጸንሓ ውድባታት፡ሓቢረን ክሰርሓሉ ዝኸእላ ባይታ ናይ ምጥራይን፡ዝተፋላለያ ሓይለ-ዕማማት ኣብ ምውጻእን፡ከዋሃህደን ዝኸእል ሽማግሌ ኣብ ምህናጽ ይርከባ ስለ ዘለዎ፡ህዝቢ ዓቢ ተስፋን ትጽቢትን ክሕድረሉ ስለ ዝኸእላ፡ውጺኢቱ ኣወንታዊ ክኸወን ምንዮትና ኣብ ርእሲ ምግላጽ፡ብወገና ከመይ ዝበለ ጽላል፡ኣብ ጡንቁቕ ቅመራ ዝተሞርኮሰ ውጥን ክህልዎ ምእንቲ፡ተበላሕነትን፡ብሩህ ኣታሓሳስባ ኣገዳሲ እኳ እንተ-ኾነ ስትራጅካዊ ረብሓ ናይ ዲሞክራሲያውያን ሓይልታት ንምድንፋዕ ብውሕልነትን ቱኩርነትን ክሰርሓሎም ይግባእ ዝብል ኣታሓሳስባ ስለ ዘሎና እዩ።

ካብ ቀደም ኣትሒዙ ምስ እዋኑ ዝሰማማዕ ምስግጋር(transitin) ይግበር ምንባሩ ንምርዳእ ኣብ መጽሓፍ ታሪኽ ክንግንዘቦ ይካኣል።

ንኣብነት፡ይጠቅም ዝበልናዮ ሕልፍ ሕልፍ እናበልና ካብ መጻሕፍቲ ኣለምሰገድ ተስፋይ ብምጥቃስ፡ብ-31 ታሕሳስ 1950 ኣብቲ እዋን ዝነበራ ኩለን ፖለቲካዊ ማሕበራት ኣብ ሲነማ ኢምፖር ኣብ " ዋዕላ ሰላም " ተጋቢኤን ነቲ ብ-ሕቡርት ሃገራት ዘቐም፡ውሽጠ ምሕደራን ትካላትን ኤርትራ ንኸሕልዎን ንኸኸብራን ምምሓለን ውጺኢት ዝተባህለ እዩ።እቲ ትካላት ብመንግስቲ ኢትዮጵያ ክፍንጣሕ ምስ ጀመረ ግን፣ ናብ " ተሪር ጽልእን ተቐምጥን ከምርሕ ክኢሎ። ክልቲኡ እምብኣር ምቕም ትካላትን ምፍንጥሖን ንመስርሕ ምድንፋዕ ሃገራውነት ኣእጃሙ ኣበርኪቱ፣ እቲ ምቕም ትካላት፣ ፍቕርን ሓበንን ስለ ዝቐሰቀሰ፣እቲ ምፍንጣሕ ጽልእን ተቐምጥን ስለ ዝልዓለ....."

እዚ ጠቕሲ ኩለን ዝነበራ ፖለቲካዊ ማሕበራት ምሕባረንን ልዑል ሃገራዊ ስሚዒትን ፍቕርን ሲኒትን ከም ዘዕሰለ ይሕብር። ቀዲሉ ዝጠቐስ ብዛዕባ ሃገርነት ከም ዝስዕብ ይገልጽ ፡- ኢትዮጵያ " ናብ ሕቅፊ ኣዲኣ ተመሊሳ " ዝብል መግለጺ ምበር፣ካልእ ፍጹም ኣይተሞህቦምን። ብዘይካቶም ክፈልጡ ዝኸእሉ ውሑዳት ሰበ ስልጣን፣ ምሁራትን ገለ ካልኣት ድማ ኤርትራ ብፈደረሽን ከም ዝተሓወሰቶም፣ ናይ ገዛእ ርእሳ መንግስቲ፣ባንደራ፣ሓይሊ ፖልስ፣ስርዓተ ፍትሕን ውሽጣዊ ምሕደራ ከም ዝነበራ፣ ካብቲ ህዝቢ ክውል እዩ ነይሩ።

መጽሓፍ ታሪኽ ክገልጽ ከሎ እዚ ሓጂ ብማፍያዊ ደስቡጣ ኢሳያስን፣ ከምኡ ዝግብል ዘሎ ቀዳማይ ሚኒስተር ኢትዮጵያ፣ብዝገብርዎ ዘለዉ ስርሓትን ዝህብዎ ዘለዉ መግለጺታት፣ዝድገም ዘሎ እዩ ዝመስል። እዚ ናይ ዕሽላዊ ራኢን ሓሳብን፣ንእሽቶይ ገበል ቀዳማይ ሚኒስተር ኣብይን፣እቲ ካብ ቀደም ጠጅኡ ኣብ ናይ መደምደምታ ንምብጻሕ ህርድግ ዝብል ዘሎ ማፍያ ደስቡጣ ኢሳያስን፣ብሓይልን ጽዓትን ህዝቢ ኤርትራን፣ብቶም ንዲሞክራሲ ዝቃለሱ ህዝብታት ኢትዮጵያ በርዒኑ ክተርፍ ጥራይ ዘይኮነስ ኣብ ጉድጓድ ወይ ቀብሪ ናይዞም ክልተ ግፍዕኛታት ዲክታተራት ምብጻሖቶ ዝርእ ዘሎ።

ቀዲሉ መጽሓፍ ታሪኽ ከምዚ ዝብል ይርከቦ ፡- ብምኸንያት ምጥሓስ ውዑል ፈደረሽን ቃልሱ ብምቕጻል፣ ኣብ መላእ መስርሕ ሰውራ ኤርትራ ዝተራእዩ ሞትን መስገደልን ዝይግገቶ ርሱን ሃገራውነትን ጽንዓትን፣ንኹሉ ኢትዮጵያዊ ይኹን ዘይ-ኢትዮጵያዊ ናይ ግዳም ተዓዘቢ ግር ከብሎ ዘገርም ኣይኮነንን።

ነቶም ንኣህጉራዊ ይኹን ኢትዮጵያዊ ረብሓ ንታሪኽ ዘይመልከዑ ዝህቡ ገዲፍካ ድማ፣እቶም ዝበዝሑ ኤርትራዊ ሃገርውነት ኣብ 1950'ታት ዝተጫጭሑ እንተ መሰሎም ወይ ሰውራ ኤርትራ ካብ ዘየለ እዩ ጀሚሩ እንተ በሉ ብዙሕ ክሰክፍ ኣይግባእን።

ሃገራውነት መስርሕ ምጥርናፍ ሓደ ህዝቢ ኣብ ሓደ ኮማዊ ሓሳብ ምዃኑ፡፡”ን-በነዲት ኣንደርሰን” ዝተባህለ ደራሲ ጠቐሰና ኣሰፊሕና ምግላጽና ነዘክር። እቲ ታሪኽ እምብኣር፡ኤርትራ ኣብ ትሕቲ ኢጣልያ ሃገር ካብ ትኸወን ጥራይ ዝብገስ ኣይኮነን። ኩሎም ወገናታ፡-በሄራት፡ሃይማኖታት፡ዘበታት፡ ቀቢላታትን እንዳታትን፡ኣብ ውሽጣ ብኣካል ጸጺሎም ድማ፡ብሓሳብን ብመንፈስን ዝተጠርነፍሉ መስርሕን ኣጋባብንዮ እቲ ሓቀኛ ታሪኽ ሃገራውነቶም። እቶም ወገናታ ቀልጢፎም ኣብቲ መድረኽ እንተ በጺሖም ዝቐልጠፉሉ፡ዲሒሮም እንተ ኣርኪቦም ድማ፡ዝድሓረሉ ምኽንያት ንዓይነትን ዕምቁትን ናይቲ ሃገራውነት ከረድእ ይካእል። ስምረት ናይ ሓደ ህዝቢ ምስኡ ዝፍጠር ኣይኮነን። ስምረት ፍልልይ ኣጽቢቡ፡ግርጭታት ፈቲሑ፡ድሕረትን ኩሉ መርኣያታተን ስጊሩዮ ዝሰፍን።

በዚ ምኽንያት’ዚ ኢና ሸሕ’ኳ ኤርትራዊ ሃገራውነት ኣብ 1950’ታት ብሓደ ዝላ እንተ ዓበየ፣ ከም ኣበጋሲ ወይ ወሳኒ መድረኽ ዘይንወስዶ።ርግጽ ናይ 1952 – 1962 ተመክሮ ኤርትራውያን ቅድም ብምምሕዳር ብርጣንያ፣ ጽኒሑ ድማ ብመንግስቲ ኤርትራ ብዝግባእ ስለ ዝተሰነደ፣ ምንጭታቱ ሰፊሕ ሃብታም እዩ።

.....ወዘተ እናበሉ እቲ ጉቡኡን ኣወንታዊ ሃገርነት ዝምህር ታሪኻዊ መርህ ገዲፎምልና ክነሶም ብግቡእ ዝተገንዘብናዮን ዝፈለጥናዮ ኣይንመስለን ጥራይ ዘይኮነስ ሃገራውነትን ሓድነት ህዝብን ክብሪ ባህልታትናን ያታትናን ተሞኩስና ኣብ ክንዲ ምውዳብ ነቲ ቀዳምነታት ረሲዒና በቲ እንደልዮ እንሓልምን ሰናዳት ፕሮግራም ኣውጺእካ ካብ ነንሕድሕድካ ዘራሓሕቕ ዘተን ስነምግባርን ተጻሚድና ትንፋስን ሂወትን ንውልቀ መላኺ ክንህቦ ብምኽኣል ን-29 ዓመት ካብ ፍትሕን ስርዓተ ሕግን ዲሞክራሲን ዘይብላ ሃገር ክትከውን ናትና ግደ ኣለዎ ክባሃል ከሎ፣ጉድለትካን ከተማልኦ ዝነበርካ ፍትሓዊ ቃልሲ ምግምጋም ኮይኑ፡ሕጂ’ወን ቀዳምነታትና ፈሊጥና ብጉቡእ ህዝባዊ ቃልሲ እንታይ ምዃኑ ፈሊጥና፣ናትና ዳግመ ውዳብን ጽገናን የድልየና ዝብል ሓሳብ ኣሎና ። ነዚ ናይ ህዝቢ ሰፊሕ ጽላል ከመይ ክኸወን ኣለዎ ንዝብል፡ብራኢና ነዚ ብተበግሶን ብድልየቱን ምልዓል ዝነበረ ምንቅስቃስ ይኣክል ማእከል ዝገበረን፡ኣብ ከርሱ ኮንካ ክትቃለሰሉ እትኸእል ስትራተጂን ውጥን ምስናድ የዲሊ። ብዘይ ስትራተጂያዊ ትንተና ጥንቁቕ መጽናዕቲ ክህሉ ስለ ዘይካኣል፣መራሕቲ ውድባት ምንቅስቃሳት ህዝባውያን ማሕበራት ብፍላይ ክኣ ናይ ይኣክል ምንቅስቃስ ኣብ ዓወት ዘብጽሑ ” ደረጃ ብደርጃ ዝውሰዱን ስጉምታት ” እንታይ ምዃኖም ክፈልጥዎም ይግባእ።

ናይ ይኣክል ምንቅስቃስ ሓቋፊ ናይ ኩሉ ዓይነት ውድብ ክኸወን ኣለዎ ክንብል ኮሎና፣ሕምረት ዲሞክራሲያዊ ስልጣን ብጉቡእ ክንርድኦ ስለ ዝሎና ካብ ዝብል ሓሳብ እዩ። ሕምረት ዲሞክራሲያዊ ስልጣን መግሊጺኡ፣ ሓደ ካብቶም ቀንዲ መላለዮ ጠባያት ናይ ዲሞክራሲያዊ ሕብረተ-ሰብ፡ህላወ ናጻ ዘይመንግስታዊያን ጉጅለታትን ትካላትን እዩ። እዚ ድማ ንኣብነት ቤተሰባዊ፣ሃይማኖታዊ፣ ባህላዊ፣ ስፖርታዊ፣ቁጠባዊን ንግዳዊን፣ ማሕበራት ወይ ትካላት፡ናይ ሰብኣዊ መሰላት፣ሕርሻ፣ ሙዚቃ፣ስነ-ጽሑፍን ካልእን ማሕበራት የጣቓልል። እዞን ኣካላት እዚኣተን ብዘይካ ዕላማታትን ኣብ ምትግባር ሕብረተሰባዊ ጠለባት ኣብ ምምላእ እዉን ኣገደስቲ እዩን።

ኣብ ርእሲ’ዚ ዘለወን ፖለቲካዊ ኣገዳስነት’ወን ዕዙዝዮ። ህዝቢ ኣብ ኣንፈት ጉዕዝኡ ጽልዎ ከሕድረሉ ዝኸእል መንግስቲ ኣብ ረብሓታትን ዕላማታተንን ንጥፍታተንን ብዘይ ፍትሓዊ መገዲ ምትእትታው ምስ ዝገብሩ ብትሪ ይቋወማ። ካብኣተን ወጻኢ ዝህልዉ ውልቀ-ሰባት፣ ሙብዛሕትኡ ግዜ ኣብ ሕብረተሰብ ርኡይ ጽልዎ ክህልዎም ኣይክእልን።ንመንግስቲ፣ብፍላይ ድማ ንመልኸቲ ስርዓታት ክጸልዉ ድማ ፈጺምካ ዘይሕሰብ እዩ።

ከም ሳዕቤን ናጽነት ነብሰ-ምሕደራን ናይ ከምዚኣን ዝኣመሰላ ኣካላት እንተ-ደኣ ብመለኸቲ ተመንዚዑ፣ ብተዛመዲ ህዝቢ’ወን ረዳኢ ይሰእን።

ብተወሳኺ እዞን ትካላት እዚኣተን ንዝኣእ ርእሰን እንተ-ደኣ ብምልካዊ ምሕደራ ናይ’ቲ ዘሎ ስርዓተ ዝማሓደራ ኮይነን፣ወይ ድማ ብኸልኦት ተዘወርቲ ትካላት እንተ-ደኣ ተተኪኤን፣መሳርሒ ዕብላላ ናይዘም ዝውንነ እምበር ናይ ኣባላተንን ሕብረተሰብን ኣይኮነን ዘገልግላ።

ይኹንምበር፣ካብ ቁጽጽር መንግስቲ ወጻኢ ዝኾነ ነብሰ-ምሕደራን ናጽነትን ናይ’ዘን ከምዚ ዝኣመሰለ በርጌሳውያን ትካላት እንተ ደኣ ተዓቂቡን ተሓልዮን፣ ንፖለቲካዊ ኣብያ ሙቕእት ባይታ ክኾና ይኸእላ። ኣብ-

መብዛሕትኡ መለክቲ ዝወድቃሉ ወይ ዝደኸምሉ ኩነታት፣ ከምቲ ኣብ ላዕሊ ሓፈሻውን ፖለቲካዊ ኣብያ ብህዝብን ትካላቱን እዩ።

ከምቲ ኣቐዲሙ ዝተጠቓሰ፣ ሕምረታት ዲሞክራሲያዊ ስልጣን፣ ህዝቢ ንምልኪ ዝቃወመሉ ወይ ድማ ጸቕጢ ዝፍጠረሉ ትካላዊ ሰረት የንጽፍ። ኣብ መጻኢ መሰረት ቅርጽን ናይ ሓራ ሕብረተሰብ፣ መተካእታ ዘይብልን ኣካላት እየን ። ቀጻልነተን፣ ዕብየትን ድማ ን-ዕዉት ሓርነታዊ ቃልሲ ኣገዳሲ ቅድመ ኩነት እዩ።

እዚ ዓይነት ሕብረተሰብ ከተደንፍዕ እንተ ደኣ ኮንካ እዚ ብዘይ ኣፋላይ ንኹሉ ዓይነታት ባህልን፣ እምነትን፣ ውድባትን፣ ምንቅስቃሳትን፣ ሞያውያን፣ ደቂ ኣንስትዮ፣ ብዝሒ መንእሰያት ዝሳተፍዎ፣ ናይ ይኣክል ምንቅስቃስ እዩ ክኸውን ዘለዎ፣ ነዚ ህዝባዊ ምልዓል ክብርትዕን ብግቡእ ስርሑ ከካይድ ምእንቲ፣ እተን ከይተሓለላስ ንፍትሒ ንምምጻእ ክቃለሳ ዝጸንሐ ውድባት ኣብ ክርሱ ኮይነን ዝግብያሉ፣ ህዝቢ ከም ኣካለን ገይሩ ክወስደን ምእንቲ እቲ ባይታ ተፈጢሩ ኣሎ።

ካብ ተማላላእቲ እምበር ተቓናቓንቲ ኣይኮናን ዝብል ዓይነት ኣዘራርባን ኣራኣእያን ሰጊረንን፣ ገምጋም ጉዕዞታትን ብምክንዎን እዋኑ ብሃገራውነትን ሓበራዊ ስራሕን ስነትን ሙዑቡል ዝኾነ ካብ ግዜ ናብ ግዜ ዝሕደስ ስራሕ ደሞክራሲን ፍትሕን፣ ብፍላይ ክኣ ግዝኣተ ሕጊ ንምጥጣሕ፣ ካብ ሕጊ ኣብዚ ሰፊሕ ጽላል ህዝቢ ማእከል ዝገበር ክጅመርን ክምዕብልን ይግባእ።

ንሕናን ንሳቶም ዝብል ዓይነት ኣዘራርባ ተሰጊሩ፣ ኩላትና ኣካል ህዝብናን ብሃገርን ሃገራውነትን እንኸርዕ ንፍትሕን ዲሞክራሲን እንዕጠቕ፣ ኣጋባብ ስርዓተ-ሕጊ ኣብ ደምበ ፍትሒ ዝነግሱሉ ከም መስርሕ ተጠቂምካ፣ ናብታ ደሞክራሲያዊት ኤርትራ ክትዋሳኡ ምእንቲ ነቲ ልእላውነት ሃገርን ሓድነት ህዝብን ጥምረ ሓሳብ ኣገልጋሊ ምዃን እዋኑ ሕጂ ኮይኑ ይርኣየና።

ሓያል ሕብረተሰብ ብመልክዕ ዲሞክራሲያዊ ኣዋዳድባ ከምዘን ከሎዮ ዝምረጽ፣ ስለዚ እቲ ናይ ቀደም ዓይነት ኣዋዳድባና ስጋብ ሕጂ ንፍትሒ ዝብል ባእታቱ ከጥሪ ኪኢሉ፣ ምሕዳስን ነቲ ንሱ ዘጸንሐ ፍትሓዊን ዲሞክራሲያውን ህዝባዊ ቃልሲ ከሓይሎ ጥራይ ዘይኮነስ ኣብ ክርሱ ኾንካ ሕምረታት ዲሞክራሲያዊ ስልጣን ዝግብዮሉን ዝጥግዮሉን እቲ ውድባዊ ስርሓትካ ከተካይደሉ እትኸእል ቀዳምነታትን ኣጋባብ ምስ ግዜ ዝግኡሉን ዲሞክራሲያዊ ኣጋባባት ተዓዊቱ ዝወጸሉ ምግባር፣ ናይ ቦሓቂ ዓቢ ፖለቲካ ተባሂሉ ስለ ዝጽዋዕ፣ ኣብዚ እዋንዚ ኩሉኹም መራሕቲ ውድባትን ምንቅስቃስን ቀዳምነት ህዝባዊ ምንቅስቃስ ድልዱልን ንኹሉ ዝሓቁፍ ንምብቃዕ ንትጽዕሩ ነማሕጽን።

ነዚ ክበቓዕ ዝገብሩ መራሕቲ ውድባትን ምንቅስቃስትን ካብ ጸቢብ ናይ ፖለቲካዊ ጠቕሚ ሰጊርም፣ ከም ናይ ዲሞክራሲያዊት ሃገር (Statesman) መካር ፖለቲከኛ ንዊሕ ዝጥምትን፣ ጠቕሚ ሃገር ቅድሚ ጥቕሚ ናይታ ዝመርሓ ውድብ ዝርኢ ተባሂሉ ኣብ ታሪኽ ሰረት ዝግድፍ ጥራይ ዘይኮነስ ብዕብየቱ ዝዝከር እውን ይኸውን።

ኣብ መዕጻዊ ክንላበዎ እንደሊ እዚ ኣብዚ እዋንዚ ዝርኣ ዘሎ ምቅርራብን ሓቢርካ ምስራሕ ውድባት፣ ነቶም ነዚ መድረኽ ንምኽንዎን ተዓጢቕም ዘለዉ ኣበወንበራት ውድባትን ምንቅስቃሳትን ከምኡ ባይቶ ን- ዲሞክራሲያዊ ለውጢ ከም-ኣክተራት ወይ ተዋሳእቲ ኮንካ ንምርኣይ ዘይኮነስ፣ ዓቢ ሓላፍነት ናይዚ እዋን-እዚኣ ተረኽትን ስለ እትኾኑ ብሓቂ ስጡም ሓበራዊ ስርሓት ንህዝቢ ዝግልገለሉ ባይታ ደልዲሉ፣ ንኹሉ ዝሓቁፍ ዲሞክራሲያዊ፣ ፍትሓዊ፣ ርትዓዊ፣ ግዝኣተ-ሕጊ፣ ዝካየደሉ ጽላል ጥራይ ዘይኮነስ ህዝቢ ማእከል ዝገበር ንምብጻሕ፣ ህዝቢ ዝደልዮን ካብ ነዊሕ ዝሓልፎምን ምንባሩ ተገንዚንኩም ግደኹም ክትገብሩ ትጽቢት ይግበረልኩም።

እቲ ኣውራ ክንርድኦ ዘሎና፣ ቀንዲ ማእከል ህዝቢ እምበር፣ እቲ ካልእስ ኣብ ውሽጢ ህዝቢ ኮይኑ እዩ ክሰርሕ ዝግብኦ እዚ ክኣ ብሃገራዊ ዓይነት ኣቃላልሳ ጥራይ እዩ ክመጽእ ዝብል ጽኑዕ እምነትና እዩ።

ሕጂ'ውን ንሕሰብ ነስተውዕል ንማራመር ንባራበር

ኣቕረብቲ ፍትዊ ክፍል ምስ ብዙ ቡቱኞሊ